

2. 8. 2006

ID: 42309

Konkurenční doložka

Ujednání o konkurenční doložce (bez ohledu na to, kdy bylo uzavřeno) je třeba chápat jako vzájemný závazek, při němž si bývalí účastníci pracovního poměru poskytují hospodářský prospěch navzájem a jsou si navzájem dlužníky i věřiteli, neboť jen tak lze vyjádřit podmínky, za nichž lze sjednání dohody o konkurenční doložce podle ustanovení § 29 odst. 2 zák. práce „od zaměstnance spravedlivě požadovat“. K tomuto - nikoliv jednostrannému, nýbrž vzájemně vyváženému - závazku pak může být jako sankce a speciální zajišťovací prostředek dále sjednána smluvní pokuta, která však - jak z ustanovení § 29 odst. 2 části druhé věty za středníkem zák. práce vyplývá - musí být přiměřená; s nesplněním požadavku na přiměřenost sjednané sankce (posuzovaného zejména ve vztahu k zachování rovnosti v právu podnikat, z hlediska vlastního smyslu a účelu konkurenční doložky samotné, s přihlédnutím kupř. k délce závazku, poskytované protihodnotě, výši sjednané smluvní pokuty, apod.) zákon spojuje neplatnost celého ujednání o konkurenční doložce.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 525/2004, ze dne 12.8.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Z. P. C., a.s., zastoupeného advokátkou, proti žalované P. D., zastoupené advokátem, o 1,000.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Písku pod sp.zn. 5 C 322/2002, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 1. dubna 2003 č.j. 6 Co 406/2003-56 tak, že dovolání žalobce zamítl.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal, aby mu žalovaná zaplatila 1,000.000,- Kč. Žalobu odůvodnil tím, že žalovaná u něj pracovala od 1.6.1998 do 29.5.2001, naposledy ve funkci asistentky obchodního ředitele. Protože v této funkci žalovaná „měla možnost a musela se i seznámit s výrobou a ostatními informacemi zaměstnavatele, které mají povahu obchodního tajemství“, uzavřel s ní žalobce dne 8.1.2001 „manažerskou smlouvu“ a vedle toho „smlouvu o konkurenční doložce“, v níž se žalovaná mimo jiné zavázala, že po skončení pracovního poměru u žalobce nebude po dobu jednoho roku vykonávat pro jiného zaměstnavatele činnost, která byla předmětem činnosti žalobce. Protože žalovaná tento závazek nedodržela (v roce 2001 začala pracovat u společnosti M. P., spol. s r.o. se stejným předmětem činnosti jako žalobce), vznikla jí povinnost zaplatit žalobci smluvní pokutu ve výši 1,000.000,- Kč.

Okresní soud v Písku rozsudkem ze dne 18.11.2002 č.j. 5 C 322/2002-30 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované náklady řízení ve výši 46.725,- Kč „na účet jejího právního zástupce“. Dospěl k závěru, že ujednání účastníků o smluvní pokutě obsažené ve smlouvě o konkurenční doložce ze dne 8.1.2001 a v manažerské smlouvě uzavřené téhož dne, ze kterého žalobce dovozuje uplatněný nárok, je neplatné, neboť sjednaná výše smluvní pokuty odpovídající „více jak 66-násobku hrubého příjmu“, který žalovaná dosahovala u žalobce, „odporuje zákonnému požadavku přiměřenosti smluvní pokuty“ uvedenému v ustanovení § 29 odst. 2 zák. práce a kromě toho byly zmíněné smlouvy uzavřeny subjektem, který nebyl zaměstnavatelem žalované a nebyl tudíž k jejich uzavírání oprávněn.

K odvolání žalobce Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 1.4.2003 č.j. 6 Co 406/2003-56 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že „žalovaná nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení“. Odvolací soud zdůraznil, že s ohledem na povahu ujednání o konkurenční doložce jako vzájemného závazku musí závazku zaměstnance využívat po skončení pracovního poměru své odborné kvalifikace jen v omezeném rozsahu odpovídat jiný závazek zaměstnavatele, který uvedené omezení kompenzuje. Protože však v daném případě tomu tak nebylo (žalobci neplynou z konkurenčních ujednání žádné povinnosti), ve shodě se soudem prvního stupně dovedl, že ujednání účastníků o konkurenčních doložkách jsou podle ustanovení § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce neplatné a že z tohoto důvodu nelze žalobě vyhovět.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost spatřoval v zásadním právním

významu napadeného rozhodnutí, neboť - jak zdůraznil - „Nejvyšší soud otázku platnosti konkurenční doložky uzavřené dle novely zákoníku práce platné od 1.1.2001 ještě neřešil“. Podle názoru dovolatele odvolací soud nerozhodl správně a jeho argumentace rozhodnutím Nejvyššího soudu, uveřejněným v časopise Soudní judikatura pod č. 132, ročník 2002, není v daném případě možná, neboť sporné ujednání o konkurenční doložce bylo mezi účastníky uzavřeno v době, kdy bylo již platné a účinné znění zákoníku práce, které v ustanovení § 29 odst. 2 upravuje možnost sjednání konkurenční doložky jako zvláštní smluvní typ. Z uvedeného ustanovení přitom nevyplývá, že by se jednalo o závazek vzájemný, nýbrž je z něj zřejmé, že „bylo do zákona včleněno na ochranu zaměstnavatele před únikem informací ke konkurenčnímu podnikateli prostřednictvím zaměstnanců, kteří se v průběhu svého zaměstnaneckého poměru seznamují s informacemi, které mají povahu obchodního tajemství nebo jsou takového charakteru, že jsou způsobilé získat konkurenčnímu podnikateli v hospodářské soutěži výraznou výhodu“. V daném případě - jak dovolatel zdůraznil - žalovaná pracovala u žalobce jako asistentka ředitele, byla zodpovědná zejména za obchodní kontakty se smluvními partnery ze stran obchodních řetězců a musela se proto seznamovat s informacemi ohledně tvorby cen, marketingu a dalších, které „bezsporně jsou pro konkurenčního podnikatele velmi cenné“. Za situace, kdy „konkurence na trhu s masnými výrobky je obrovská“, má dovolatel zato, že závazek, který žalovaná na základě konkurenčního ujednání převzala, bylo možno po ní ve smyslu ustanovení § 29 odst. 2 zák. práce spravedlivě požadovat, neboť s ohledem na její kvalifikaci (všeobecné středoškolské vzdělání - gymnázium) neznamenal omezení jejího práva svobodně volit své zaměstnání či podnikat garantovaného v čl. 26 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (žalovaná mohla „bez sebemenších obtíží vykonávat práci jakoukoliv či stejnou, avšak pro zaměstnavatele s jiným předmětem podnikání“) a rovněž sjednaná výše smluvní pokuty je v tomto případě „zcela odpovídající a přiměřená zájmu, který byl předmětnou konkurenční doložkou chráněn“. Žalobce navrhl, aby odvolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), se nejprve zabýval tím, zda v posuzovaném případě je dovolání přípustné.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst.1 písm. a) o.s.ř.], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm.b) o.s.ř.], nebo jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. a jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.].

Podle ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Žalobce napadá dovoláním rozsudek odvolacího soudu, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně o věci samé potvrzen. Protože dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. není v této věci přípustné (ve věci nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí, které by odvolací soud zrušil) může být přípustnost dovolání v této věci založena jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přitom není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam; přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno (správnost skutkových zjištění dovolatel nenapadá), že žalovaná pracovala u žalobce na základě pracovní smlouvy ze dne 1.6.1998 jako zástupkyně obchodního ředitele, dnem 1.6.2000 byla jmenována do funkce asistentky obchodního ředitele a dne 8.1.2001 uzavřela se žalobcem „manažerskou smlouvu“; dne 8.1.2001 uzavřela rovněž dohodu „podle ustanovení § 29 odst. 2 zák. práce“ označenou jako „smlouva o konkurenční doložce“. V článku VIII. bodu 2 „manažerské smlouvy“ a v článku I. bodu 2 „smlouvy o konkurenční doložce“ se žalovaná zavázala, že „ode dne skončení pracovního poměru u zaměstnavatele (žalobce) nebude po dobu jednoho roku vykonávat pro jiného zaměstnavatele nebo na vlastní účet činnost, která byla předmětem činnosti zaměstnavatele (žalobce)“. Pro případ nedodržení uvedeného závazku byla mezi účastníky sjednána „smluvní pokuta“ ve výši 1,000.000,- Kč (čl. VIII bod 3 „manažerské smlouvy“ a čl. II. „smlouvy o konkurenční doložce“). Pracovní poměr účastníků byl rozváznán dohodou ke dni 29.5.2001 a žalovaná ještě v témže

roce nastoupila do pracovního poměru k jinému zaměstnavateli podnikajícímu ve stejném předmětu činnosti jako žalobce (zpracování masa, výroba masa a masných výrobků).

Za tohoto skutkového stavu odvolací soud - jak vyplývá z odůvodnění napadeného rozsudku - řešil mimo jiné právní otázku, zda uvedená ujednání - konkurenční doložky účastníků obsažené v „manažerské smlouvě“ a „smlouvě o konkurenční doložce“, které účastníci uzavřeli v průběhu pracovního poměru dne 8.1.2001, jsou platnými právními úkony.

Dovolatel je třeba přisvědčit, že současná judikatura, představovaná rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.4.2002 sp.zn. 21 Cdo 1276/2001, uveřejněným v časopise Soudní judikatura č. 7, roč. 2002, pod poř. č. 132, nabízí východiska pro posuzování platnosti tzv. konkurenčních doložek uzavřených mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem v době do 31.12.2000, a že v daném případě jde o posouzení platnosti konkurenčních ujednání uzavřených po 1.1.2001, tj. poté, co nabyl účinnosti zákon č. [155/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [65/1965](#) Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, jenž pro účastníky pracovního poměru v ustanovení § 29 odst. 2, větě druhé a třetí (oproti stávající právní úpravě) možnost sjednání tzv. konkurenční doložky výslovně zakotvil. Vzhledem k tomu, že právní otázka platnosti konkurenční doložky z hlediska podmínek uvedených ustanovení § 29 odst. 2 zák. práce (ve znění účinném od 1.1.2001 do 29.2.2004) dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu řešena, a protože posouzení uvedené otázky bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu z tohoto hlediska rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je v tomto směru podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba posuzovat - s ohledem na to, že konkurenční doložky byly mezi účastníky uzavřeny dne 8.1.2001 - podle zákona č. [65/1965](#) Sb., zákoníku práce, ve znění účinném od 1.1.2001 (tj. poté, co nabyl účinnosti zákon č. [155/2001](#) Sb., kterým se mění zákon č. [65/1965](#) Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) do 29.2.2004 (tj. předtím, než nabyl účinnosti zákon č. [46/2004](#) Sb., kterým se mění zákon č. [65/1965](#) Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [312/2002](#) Sb., o úřednicích územních samosprávných celků a o změně některých zákonů) - dále jen „zák. práce“.

Podle ustanovení § 29 odst. 2 věty druhé a třetí zák. práce ve smlouvě lze písemně dohodnout, že zaměstnanec nesmí po ustanovenou dobu, nejdéle však jeden rok po skončení pracovního poměru, vykonávat pro jiného zaměstnavatele nebo na vlastní účet činnost, která byla předmětem činnosti zaměstnavatele, nebo jinou činnost, která by měla soutěžní povahu vůči podnikání zaměstnavatele, a to za podmínek, za nichž to lze od zaměstnance spravedlivě požadovat; za porušení takového závazku může být sjednána přiměřená smluvní pokuta. Konkurenční doložka odporující uvedeným podmínkám je neplatná.

Z citovaného ustanovení vyplývá, že předmětem právního vztahu založeného konkurenční doložkou je ochrana zaměstnavatele po skončení pracovněprávního vztahu účastníků před činností zaměstnance, která by měla soutěžní povahu. Účel tzv. konkurenční doložky tedy spočívá v tom, aby byl zaměstnavatel chráněn - jak dovozuje žalobce v dovolání - „před únikem informací ke konkurenčnímu podnikateli prostřednictvím zaměstnanců, kteří se v průběhu svého zaměstnaneckého poměru seznamují s informacemi, které mají povahu obchodního tajemství nebo jsou takového charakteru, že jsou způsobilé získat konkurenčnímu podnikateli v hospodářské soutěži výraznou výhodu“. Přitom je třeba rovněž uvážit, že uvedený charakter předmětu ochrany je totožný bez ohledu nato, zda ke sjednání konkurenční doložky došlo před 1.1.2001 nebo později, neboť se jedná stále - jak je z výše uvedeného zřejmé - o ujednání vyplývající z ochrany obchodního tajemství (srov. § 17 až § 20 obch. zák.) upravující vzájemné vztahy účastníků v době po skončení jejich pracovního poměru. Proto nelze sdílet názor dovolatele, že v případě konkurenčních doložek uzavřených „v době, kdy bylo již platné a účinné znění zákoníku práce, které upravuje možnost sjednání konkurenční doložky jako zvláštní smluvní typ“, není možné vycházet ze závěrů, z nichž dovolací soud vycházel při posuzování povahy a obsahu tohoto typu smluvního ujednání již v dřívější době.

Při úvaze o předpokladech platného sjednání tzv. konkurenční doložky nelze opomíjet, že ani podle nové právní úpravy není možnost jejího sjednání neomezená v tom smyslu, že by se mělo nadále jednat pouze o jednostranný závazek ze strany zaměstnance. Výše citované ustanovení § 29 odst. 2 zák. práce (ve znění účinném od 1.1.2001 do 29.2.2004) totiž výslovně stanoví, že konkurenční doložku lze sjednat toliko „za podmínek, za nichž to lze od zaměstnance spravedlivě požadovat“, že za porušení závazku zaměstnancem „může být sjednána přiměřená smluvní pokuta“, jinak že je konkurenční doložka je neplatná.

Nemůže být pochybností o tom, že i v případě dohod o konkurenční doložce uzavřených podle ustanovení § 29 odst. 2 zák. práce je třeba mít na zřeteli zájem na zachování rovnosti účastníků v jejich právu na svobodnou volbu povolání a právu podnikat garantované čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (srov. k tomu náleze Ústavního soudu ČR ze dne 1.11.1995 sp. zn. II. ÚS 192/95, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, sv. 4, roč. 1995, pod č. 73), a z toho vyplývající požadavek na vyváženost vzájemných práv a povinností, které účastníkům z ujednání o konkurenční doložce vyplývají. Z hlediska uvedených ústavních zásad tedy není žádného opodstatnění pro uplatňování rozdílných východisek při posuzování platnosti konkurenčních doložek podle toho, zda byly sjednány předtím anebo poté, co dne 1.1.2001 nabyl účinnosti článek I bod 18 zákona č. [155/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [65/1965](#) Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolací soud proto setrvává na názoru, z něhož vychází i odvolací soud, že ujednání o tzv. konkurenční doložce (bez ohledu na to, kdy bylo uzavřeno) je třeba chápat jako vzájemný (synallagmatický) závazek, při němž si bývalí účastníci pracovního poměru poskytují hospodářský prospěch navzájem a jsou si navzájem dlužníky i věřiteli, neboť jen tak lze vyjádřit podmínky, za nichž lze sjednání dohody o konkurenční doložce podle ustanovení § 29 odst. 2 zák. práce „od zaměstnance spravedlivě požadovat“. K tomuto - nikoliv jednostrannému, nýbrž vzájemně vyváženému - závazku pak může být jako sankce a speciální zajišťovací prostředek dále sjednána smluvní pokuta, která však - jak z ustanovení § 29 odst. 2 části druhé věty za středníkem zák. práce vyplývá - musí být přiměřená; s nesplněním požadavku na přiměřenost sjednané sankce (posuzovaného zejména ve vztahu k zachování rovnosti v právu podnikat, z hlediska vlastního smyslu a účelu konkurenční doložky samotné, s přihlédnutím kupř. k délce závazku, poskytované protihodnotě, výši sjednané smluvní pokuty, apod.) zákon spojuje neplatnost celého ujednání o konkurenční doložce.

V daném případě výraznému omezení žalované po dobu jednoho roku v jejím právu na svobodnou volbu povolání a právu podnikat neodpovídá jakýkoliv závazek žalobce (ať již na peněžitě, či jiné plnění), který by přijatý závazek žalované vyvažoval tím, že by žalované v době trvání jejího závazku přinášel hospodářský či jiný prospěch; k jednostrannému závazku žalované naopak přistupuje její další znevýhodnění v podobě smluvní pokuty, jejíž výše - jak soud prvního stupně uvádí - „činí více, jak 66-násobek hrubého příjmu, který žalovaná u žalobce dosahovala“. Z těchto důvodů je správný závěr odvolacího soudu, který již s poukazem na skutečnost, že žalobci z ujednání účastníků o tzv. konkurenčních doložkách „neplynou žádné povinnosti“, dovedl neplatnost těchto dohod.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný; protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelem tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst.1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobce podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náhrada škody](#)
- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společenství vlastníků jednotek](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zemědělská půda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o zápůjčce, insolvence](#)
- [Promlčení a ochrana spotřebitele](#)

- [Pozůstalost](#)
- [Pozůstalost](#)